

דף לו

סח' בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה'. מתוך פירוש רש"י משמע שאין איסור בשיחה עצמה, אלא רק אם אינו מברך ברכה נוספת לאחר שהפסיק. [ומשמע מזה שהעושה מצוה בלא ברכה, הריחו כעובר עבירה, וכמו הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה. אמת ליעקב סוטה מד: וע"ע באמת ליעקב פרשת תבא כו, יג].

והתוס' (כאן וכ"ה בתורא"ש סוטה מד:): חולקים וסוברים שבכל אופן עבירה היא בידו, שהרי גורם לברכה ללא צורך. וכן דעת שאר כל הראשונים והפוסקים.

יש מי שכתב שאף לרש"י אסור לכתחילה לגרום ברכה שאינה צריכה, כמו שהוכיחו הראשונים מהסוגיא בסוטה (מא.). אלא שאין זו עבירה שחוזרים עליה במלחמה. משא"כ בזה שאינו מברך כלל (עיני כל חי לגר"ח פאלאג'י סוטה מד).

[בשפת אמת שם כתב מצד הסברה להפך. ויש לומר שרש"י הולך לשיטתו שאם סח מברך על ראש 'על מצות' בלבד, הלכך אין כאן כפל ברכה אלא אדרבה מצוה ושכר ברכה כמש"כ התוס'. משא"כ כשגורם לברך שוב ברכה נוספת, איכא זלוול טובא (מהרה"ר שיהי'). וגם מאידך גיסא נראה שרש"י לשיטתו, שהרי כבר העירו התוס' (בברכות ס:): על רש"י שדוחק לומר שהצריכו ברכה מיוחדת על מקרה שסח ועבר עבירה. אך רש"י לפי שיטתו אין כאן עבירה].

וכדברי התוס' נפסק להלכה (באו"ח כה, ט). ואפילו דיבור של מצוה אסור, כהשבת שלום לרבו (רמב"ם תפלין ד, ו). וכן לא יענה קדיש וקדושה אלא ישתוק ויכוין. כן מסקנת האחרונים להלכה (שו"ע כה, י).

[מש"כ ב'גדיל תורה' (ג) שחייב לענות, נראה שכוונתו לנוהגים שלא לברך כלל על של ראש, יפסיקו לעניית דבר שבקדושה ושוב יברכו על מצות תפלין, מפני שיש המצריכים לברך ברכה זו על של ראש בכל אופן, על כן יש לסמוך על דעה זו בכגון זה, וכמש"כ בסידור הגר"ז בסדר הנחת תפלין].

וגם באופנים שאין מברכים על התפלין, כגון בחול המועד לנוהגים כן, וכן בתפלין דרבנו תם – אין לשוח ביניהן (ע' בפוסקים כה ובמשנ"ב ס"ק כח לד לו. ומקור הדבר בדברי בעל המאור סוף ר"ה) משום שיש להסמיכן לכתחילה זו לזו, דכתיב והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך – הויה אחת לשתיהן.

ויש שכתבו שגם באופן זה, שסח במקום שלא נצרך לברך שוב – עבירה היא שחוזר עליה מעורכי המלחמה. [בדומה למה שאמרו בירושלמי, בסח בין ישתבח ליוצר – והרי שם אין חסרון ברכה ולא גרימת ברכה שאינה צריכה אלא עצם השיחה אסורה] (בכור שור. וכן צדד בחדושים ובאורים. ואולם ברש"י ותוס' אין במשמע כן).

והיו... כל זמן שבין עיניך יהו שתיים'. היינו בשעה שמניח שתייהן צריך להקדים של יד, אבל יכול להניח של ראש לבדה, שהרי שנינו תפלה של יד אינה מעכבת של ראש (משנה להלן לח. תוס' ערכין ג: ד"ה של יד. וכן מבואר בזבחים יט שהכהנים בעבודתם רשאים להניח תפלין של ראש ללא של יד).

וכן אם אין לו עתה אלא תפלה אחת, יניחנה ויברך. ואולם אם רגיל להניח תפלין רק בשעת קריאת שמע ותפילה, ימתין עד שיהיו לו שתייהן ואז יקרא ויתפלל. ואם בינתים עובר זמן קריאת שמע, יניח אחת ויקרא עמה קריאת שמע (עפ"י באור הלכה כו).

וגם כששתי התפלין מזומנות ועבר והניח רק אחת, יצא בדיעבד ידי אותה שהניח (ב"י, מובא בבאור הלכה שם).

(ע"ב) 'מימים ולא כל ימים, פרט לשבתות וימים טובים. דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: יכול יניח אדם תפלין בשבתות ובימים טובים, תלמוד לומר והיה לך לאות על ירך...'.
 קה

בסוגיא בעירובין (צו) מובאת מחלוקת תנאים האם שבת זמן תפלין אם לאו. ומכל מקום הכל מודים שאסור לצאת בתפלין בשבת – גזרת חכמים שמא יסירן מעליו, כגון אם יוצרך להיפנות לנקביו או שמא תיפסק רצועה, ויעבירם ד' אמות ברשות הרבים.

ואולם לצורך הצלת התפלין התיירו חכמים ללבשן על גופו ולטלטלם, ואפילו לדעה האומרת שבת לאו זמן תפלין – אין בדבר מלאכת 'הוצאה' דאורייתא משום שזהו דרך מלבוש ולא משא (עפ"י שבת סא. וראשונים שם). וגם אין בדבר משום איסור 'בל תוסיף', משום שאינו מכיין לשם מצוה אלא להכניסן למקום המשתמר (כן מסקנת הסוגיא בעירובין).

בתוס' בסוגייתנו משמע שלדעת הסובר שבת לאו זמן תפלין, אסור להניח תפלין אף לא בחצר המעורבת ובבית, כדרך שאר דברים שגזרו חכמים שמא יצא בהם לרה"ר [כגון תכשיטים המנויים בפרק 'במה אשה']. ואילו למ"ד שבת זמן תפלין – מותר, מפני שחייב למשמש בהם בכל שעה והרי הוא זכור ואינו יוצא עמהם. ובחזו"א (ד, ב) צדד טעם נוסף – משום מצות תפלין לא גזרו בבית ובחצר אלא ברה"ר, ויכול לקיים מצות תפלין בבית.

יש להדגיש שהתוס' דנו לאסור מצד גזרת חכמים שלא לצאת בתפלין. והם סוברים שכל הדברים שאסרו שמא יעבירם ד' אמות, אפילו בתוך הבית אסרו, וכן דעת הרמב"ן (בפ"ו דשבת). ואולם לדעת הרי"ף והרמב"ם לא אסרו אלא לחצר שאינה מעורבת, אבל בחצר המעורבת או בתוך הבית – מותר. ויש דעה המקילה אפילו לחצר שאינה מעורבת (תוס' בשבת סד: שפסקו כרב ענני שם). והובאו שלש הדעות בשו"ע (שג, יח). והגר"א צדד כדעת הרמב"ם. ולפי דעה זו בדין היה שלא לאסור להניחן בבית.

אלא שאנו פוסקים כדברי רבי עקיבא שלמד פטור תפלין בשבת משום והיה לך לאות – יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם 'אות'. ואמנם כתבו הפוסקים שאין כלול בזה איסור תורה אלא פטור. ומכל מקום מדרבנן אסור להניח משום זלוול ב'אות' של שבת (שו"ע לא, א). ויש סוברים שמותר להניחן בצנעה (עפ"י ב"ח לא, א, וכ"מ דעת הגר"א ועוד – עפ"י באור הלכה לא ד"ה היה). ואולם בשלחן ערוך (לא, א) סתם לאסור [ומשמע אף בתוך הבית], עפ"י דברי הוהר שהחמיר בזה מאד.

וכל זה כשאינו מכיין בהנחתן לשם מצוה, אבל המניח לשם מצוה – הרי זה עובר בבל תוסיף, לפי מה שאנו נוקטים שבת לאו זמן תפלין.

'עובר בלאו'. 'הרמב"ם פסק דלילה לאו זמן תפלין ואפ"ה לא מנה לאו זה. ואולי ס"ל שהוא בכלל בל תוסיף. וצ"ע' (מהגר"א נבנצל שליט"א).

*

'... ומניח תפלין – כמו שכתב ביערות דבש, שהוא חותם שם שמים שנושא עליו, כמו עבד שנושא הנשקא מאדונו לאות שהוא אדונו. ועל ידו לאות לעצמו, ועל הראש לאות לכל עמי הארץ כי שמא דמרא עליה' (מתוך צדקת הצדיק ו).

'... וצריך שיהיה כל נפשו מקושר בתשוקת אהבת הש"י כענין מעמד הר סיני שמדבור אחד יצתה נשמתם. וזהו נקרא דבקות, כאשר ממש מיצוי נפשו קשור ודבוק בזה. וזה תפילין שפירשו דבקות, ונקרא 'חיותו' בברכות (כד). על פסוק והיו חייך תלואים – כי הדבקות היינו שממש כל חיותו תלוי בזה...' (מתוך צדקת הצדיק קצו).

אסור להסיח דעתו מהתפלין – שכל אדם צריך לעסוק בתפלין, דהיינו או לספר בשבח השי"ת שהוא תפלין של ישראל שנאמר בהם שבח השי"ת; שמע ישראל, קדש, והיה כי יביאך, או לספר בשבח ישראל שהוא תפלין של השי"ת כמו שאמרו (בברכות ו): תפלין דמארי עלמא נאמר שבח ישראל מי כעמך וכו'. וזהו שאמרו בתנא דבי אליהו (זי) שמצוה לספר שבחם של ישראל. (קדושת לוי – פר' בא ובלקוטים)

דף לז

'מי שיש לו שני ראשים, באיזה מהם מניח תפלין...' –

'הנה פה עירינו בגדאד היה עובר בבטן בהמה כשבה אחת שהיה לו שני ראשים, והביאו אותו לפנינו, ואחר שנה נולד מאשה אחת ילד שיש לו שני ראשים אך נתביישו להראות אותו ורק הוליכו אותו אצל רופא ארופי כי נולד חי, אבל לא חי יותר משלשה ימים. והגידו לי אנשים שהיו קרובים ליולדת שראו אותו, וגם להמילדת שאלתי והגידה כן הדבר. וגם לרופא שאלתיו ע"י אדם אחד ואמר כן הוא והגוף אחד ורק מן הצואר מתחלק לשני צוארים ושני ראשים גמורים בגלגולת ועינים ואזנים וחוטם ופה באין מחסור.

ואפשר מה שהקפיד רבי על שאלת פלימו הוא מפני שדבר זה לא שכח. ועוד חשב דאם יולד כך אי אפשר לחיות ויגיע לכלל שנים של גדול שראוי להניח תפלין' (בן יהודע).

(ע"ב) 'מכויין ומנח ליה להדי ליביה'. וכן מובא בפוסקים (ערמב"ם תפלין ד, ב; או"ח כז) שיש להטות התפלה מעט לצד הגוף, בענין שכשמדבק מרפקו לצלעותיו, תהא התפלה כנגד הלב, ונמצא מקיים והיו הדברים האלה על לבבך.

'לאפוקי בין עיניך דאיכא בשר ושער, דאיכא שער לבן ואיכא נמי שער צהוב'. מבואר שנגעי נתקים שסימניהם בשער צהוב, קיימים בגבות העינים. ואף על פי שאין כתוב בהם אלא בראש או בזקן [והרי גבות עיניו אינן בכלל, שהרי נאמר 'גלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו'], נראה מדברי תורת כהנים (כגרסא שלפנינו, ודלא כמו שהגיה הקרבן-אהרן) שיש לרבות [כנראה מאו] כל מקום כינוס שער (רש"ש).

'מאי בינייהו? אמר רב יוסף סדין בציצית...' יש לעיין, הלא בפשוטו איכא בינייהו כשאין לו ד' ציציות; לרבי ישמעאל עושה מה שבידו ולחכמים פטור לגמרי.

ואם נאמר שגם לרבי ישמעאל לא ילבש בגד בלא ד' ציציות משום שעובר ב'עשה' של זו שחיסר – ניחא, אבל מובא במרדכי בשם ר"י (וכ"ה בשטמ"ק) שאין איסור בלבישת טלית בלא ציצית בזמן שאין לו ציצית.

ואפשר שאין כאן שאלה אלא הובאו בגמרא הלכות שאמרו האמוראים, היוצאות ממחלוקת רבי ישמעאל וחכמים. ואפשר שיש חידוש בכל אחת מהן;

'אמר רב יוסף סדין בציצית איכא בינייהו' – החידוש שלרבי ישמעאל הותר כלאים אפילו בציצית אחת, שהיה מקום לומר שאסור לו ללבוש הטלית ללא כל הארבע כנ"ל וממילא אין לדחות איסור כלאים